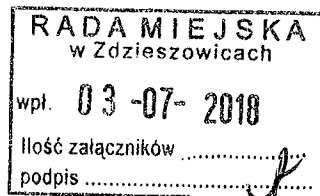

Zdziechowice, dn. 02.07.2018 r.

GMR.0006.6.2018.SP

Pan Edward Paciorek
Przewodniczący Rady Miejskiej
w Zdziechowicach

Na podstawie art. 30 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 994 z późn. zm.) przekazuję projekt uchwały z dnia 26 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Zdziechowice na lata 2018 - 2021”.

Nadmieniam, iż zgodnie z art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zm.), wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.

Gminny program opieki nad zabytkami w trybie art. 87 ust. 3 przyjmuje Rada Gminy **po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.**

Wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków został przedłożony projekt uchwały z dnia 3 stycznia 2018 r. który to został zaopiniowany pozytywnie pismem ZN.5120.3.2018.PS z dnia 12.06.2018 r.

Od dnia 3 stycznia 2018 r. do chwili obecnej uległy zmianie teksty jednolite ustaw, które ujęte są w/w uchwale jak również w programie. Wobec powyższego zaktualizowano projekt uchwały jak również program poprzez uwzględnienie wszelkich zmian, jakie zaszły w tekstach jednolitych ustaw.

Z uwagi na powyższe proszę o skierowanie na Sesję Rady Miejskiej w Zdziechowicach projektu uchwały w sprawie uchwalenia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Zdziechowice na lata 2018-2021 wraz z przedłożonym Gminnym Programem Opieki nad Zabytkami dla Gminy Zdziechowice na lata 2018-2021.

W załączeniu:

- kopia opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków sygn ZN.5120.3.2018.SP z dnia 12.06.2018 r.
- projekt uchwały z dnia 26 .06.2018 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Zdziechowice na lata 2018-2021”
- Gminnym Programem Opieki nad Zabytkami dla Gminy Zdziechowice na lata 2018-2021.

Otrzymują:

1. Adresat;
2. A/a

BURMISTRZ
Edward Paciorek
Edward Paciorek

J. M. Kulisz

1406.218

P. S. Powłeczek

ZN.5120.3.2018.PS

URZĄD MIEJSKI w Zdziechowicach
Opole, 12.06.2018 r.
SEKRETARIAT
WPLYNEŁO
14-06-2018
Nr w rej. 5058.2018.P
Ilość zał. _____ Podpis

OPINIA

Na podstawie art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. z 2017 r. poz. 2187 ze zm.),

Po rozpatrzeniu wniosku Burmistrza Zdziechowic, Urząd Miejski w Zdziechowicach, ul. Bolesława Chrobrego 34, 47-330 Zdziechowice, nr GMR.4123.11.2017.SP z dnia 11.04.2018 r., złożonego w dniu 16.04.2018 r. w sprawie zaopiniowania „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Zdziechowice na lata 2018-2021”

**opiniuję pozytywnie przedłożony Gminny Program Opieki nad Zabytkami
Gminy Zdziechowice na lata 2018-2021.**

Przedłożone opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami wykonano prawidłowo.

OPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

Elżbieta Molak

Otrzymuje:

1. Burmistrz Zdziechowic,
Urząd Miejski w Zdziechowicach, ul. Bolesława Chrobrego 34, 47-330 Zdziechowice
a/a

Projekt

z dnia 26 czerwca 2018 r.

Zatwierdzony przez .....

RADCA PRAWNY

Elżbieta Mikitów-Pakura

**UCHWAŁA NR .....
RADY MIEJSKIEJ W ZDZIESZOWICACH**

z dnia ..... 2018 r.

w sprawie przyjęcia "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Zdzeszowice na lata 2018-2021"

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 994 i 1000) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z 2018 r. poz. 10), Rada Miejska w Zdzeszowicach uchwała co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Zdzeszowice na lata 2018-2021, zaopiniowany pozytywnie przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Zdzeszowic.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

§ 4. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Załącznik do Uchwały Nr .....

Rady Miejskiej w Zdzeszowicach

z dnia.....2018 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY ZDZIESZOWICE
NA LATA 2018-2021**

Październik 2017

Spis treści

I. Wstęp.

II. Podstawy prawne i główne cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

III. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce:

1. Uregulowania formalno-prawne.
2. Organy ochrony zabytków.

IV. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego:

1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
2. Gminny Program Opieki nad Zabytkami a akty prawa wojewódzkiego.

V. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego:

1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami prawa miejscowego.
2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu zachowania dóbr kultury na terenie Gminy Zdzieszowice.

VI. Dokumentacja dóbr kultury w Gminie Zdzieszowice z uwzględnieniem stanów własnościowych

1. Gminna Ewidencja Zabytków.
2. Obiekty i zespoły zabytkowe wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Opolskiego.
3. Stanowiska archeologiczne.

VII. Zasady ochrony zabytków.

VIII. Główne cele i zadania polityki gminnej związane z ochroną zabytków.

IX. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

I. Wstęp.

Dziedzictwo kulturowe, tym mianem określamy dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, to również dorobek naszych czasów. Najczęściej utożsamiane jest z archeologią, architekturą i sztuką, ale są to również dawne formy gospodarowania – uprawa roli, produkcja wyrobów charakterystycznych dla danego regionu oraz wiele innych przejawów życia i rozwoju społeczności, stanowiących element naszej kultury. Dziedzictwo kulturowe stanowi dziś z jednej strony przedmiot ochrony z drugiej zaś potencjał, który winien zostać wykorzystany dla przyszłego rozwoju.

Pamiętać należy zatem o bogactwie źródeł informacji o życiu i działalności naszych przodków oraz o potrzebie zachowania tych źródeł dla przyszłych pokoleń. W ten też nurt wpisuje się świadomość potrzeby zachowania tych źródeł dla przyszłych pokoleń oraz potrzeby ratowania i ochrony zabytków. Aby zachować nasze bogate dziedzictwo kulturowe opracowano Program Opieki nad Zabytkami, który jest podstawowym dokumentem służącym inspekcjonowaniu, wspieraniu oraz koordynowaniu prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechnianiu i promowaniu dziedzictwa kulturowego przez jednostki samorządu terytorialnego.

Przedmiotem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Zdzeszowice (zwany dalej GPOnZ) jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.

Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zm.) oraz z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Program jest tworzony głównie z myślą o samorządzie gminnym, posiadającym rzeczywiste instrumenty ochrony zabytków a także o wszystkich mieszkańcach Gminy Zdzeszowice zainteresowanych zwiększeniem estetyki przestrzeni publicznej i polepszeniem stanu zachowania zabytków; obecnych oraz przyszłych właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych, animatorach życia kulturalnego, lokalnych wspólnot i parafiach.

Program Opieki nad Zabytkami stanowi podwalinę współpracy między samorządem gminy, właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Współpraca ta rozwijana w kolejnych latach powinna przynieść lokalnej społeczności i nie tylko, wymierne korzyści - zachowanie naszego dziedzictwa dla przyszłych pokoleń.

II. Podstawy prawne i główne cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Podstawowym aktem prawnym regulującym problemy ochrony zabytków w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zm.).

Ustawa określa przedmioty, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady finansowania prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów zajmujących się ochroną zabytków. Definiuje ona przedmiot ochrony, czyli zabytek jak również wymienia przy tym elementy dziedzictwa kulturowego, które niezależnie od stanu zachowania, podlegają ochronie: obiekty architektury i budownictwa, dzieła sztuk plastycznych i rzemiosła artystycznego, kolekcje, pamiątki związane z osobami, miejscami lub wydarzeniami historycznymi.

Ustawa określiła w art. 87 zakres i tryb przyjmowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami oraz monitorowania ich realizacji. obowiązek sporządzania ich spoczywa na samorządach wojewódzkich, powiatowych i gminnych. GPOnZ podlega uchwaleniu przez radę gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Program ten jest ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Głównymi celami Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Zdzeszowice na lata 2018-2021 zgodnie z przytoczoną powyżej ustawą są:

- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania województwa;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych, edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych oraz opieka nad zabytkami;

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe z wykorzystaniem tych zabytków;

- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

Ponadto GPOnZ Gminy Zdzeszowice na lata 2018-2021 zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ma na celu zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy Zdzeszowice, w tym z wykazem obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Opolskiego jak również z wykazem Gminnej Ewidencji Zabytków.

III. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce:

1. Uregulowania formalno-prawne.

Dziedzictwo kulturowe zostało objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa polskiego i każdego obywatela. W art. 5 Konstytucji RP czytamy: „ *Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą równowaznego rozwoju.* ”

W myśl tej zasady potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszenia szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie.

W art. 6 ust. 1 napisano „*Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.* ”, a w art. 86 „*Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowanie przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.* ”

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami która określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa oraz obywateli (właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych).

Ochrona zabytków polega na planowaniu przez organ administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie, utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami w rozumieniu ustawy sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenie i utrzymanie zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości, popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Artykuł 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wymienia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków, dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Zgodnie z art. 9 ust. 1 do rejestru zabytków (...)wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art. 9 ust. 2). Zgodnie z art 10 ust. 1 do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję z urzędu o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę (art. 10 ust. 2). Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej,

wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661).

- uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego, o szczególnej wartości dla kultury, przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;

- utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;

- ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, dotyczy w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych; w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy ustala się również w zależności od potrzeb strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów.

W art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dn. 8 marca o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 994 z późn. zm.) zostały określone zadania własne gminy: „*zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*”.

Ustawa reguluje szczegółowy zakres zadań związanych z ochroną zabytków na poziomie lokalnym. Do zadań własnych gminy należy wykonywanie zadań w zakresie m.in. kultury, ochrony zabytków i opieki nad zabytkami a także ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody.

Zakres dotyczący szeroko pojętej ochrony zabytków, mieści w sobie zarówno zapisy ściśle mówiące o ochronie zabytków, jak również pozostałe, dotyczące ochrony środowiska, przyrody, turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień a także promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach i rozporządzeniach, w tym:

a) *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 994 z późn. zm.)*

Ustawa reguluje szczegółowy zakres zadań związanych z ochroną zabytków na poziomie lokalnym. Do zadań własnych gminy należy wykonywanie zadań w zakresie m.in. kultury, ochrony zabytków i opieki nad zabytkami a także ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody.

Zakres dotyczący szeroko pojętej ochrony zabytków, mieści w sobie zarówno zapisy ściśle mówiące o ochronie zabytków, jak również pozostałe, dotyczące ochrony środowiska, przyrody, turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień a także promocji gminy.

b) *Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1332 z późn. zm.)*

Ustawa w sposób szczególny podkreśla iż obiekty budowlane należy budować i projektować, zapewniając im „*ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską*”.

W ustawie także wymienione są rodzaje czynności w procesie budowlanym, również w kontekście obiektów wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków, obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a także ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Budynki podlegające ochronie prawnej nie wymagają świadectwa charakterystyki energetycznej.

Obiekt wpisany do rejestru zabytków wymaga uzyskania pozwolenia na remont takiego obiektu lub jego rozbiórkę (ale tylko wtedy gdy obiekt zostanie skreślony z rejestru obiektów przez Generalnego Konserwatora Zabytków).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów nie wpisanych do rejestru zabytków ale ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

c) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1073 z późn. zm.)

Ustawa ta precyzuje co powinno być uwzględnione podczas sporządzania studium i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Plany zagospodarowania przestrzennego oraz studium powinny określać „obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk, obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury społecznej”.

Na burmistrza został nałożony istotny obowiązek zarówno zawiadomienia m.in. wojewódzkiego konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzenia studiów, planów zagospodarowania przestrzennego i występowania o opinię i wnioski jak również opiniowania lub uzgadniania.

d) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 142 z późn. zm.)

Ustawa definiuje „tereny zieleni” jako „tereny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe oraz cmentarze a także zieleń towarzysząca ulicom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowym i przemysłowym”.

Zgodnie z w/w ustawą zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wymaga zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków.

e) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 121 z późn. zm.)

Jednym z celów publicznych jest „opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”.

Kolejne zapisy w ustawie precyzują które działania wymagają zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków m.in. sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, podział nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków. Równocześnie dopuszczono możliwość nałożenia na nabywcę nieruchomości gruntowej, oddawanej w użytkowanie wieczyste, obowiązku (który jest zapisany w umowie) odbudowy lub remontu zabytkowych obiektów budowlanych położonych na w/w nieruchomości.

Przy sprzedaży nieruchomości gruntowej lub prawa użytkowania wieczystego wpisanej do rejestru zabytków gminie przysługuje prawo pierwokupu.

f) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 799 z późn. zm.)

W ustawie zapisano, iż prognoza oddziaływania na środowiska, sporządzana przy okazji opracowywania polityki, strategii, planów lub programów powinna „określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania,[...] na środowisko, a w szczególności na [...] zabytki, jak również w przypadku odstąpienia od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowiska”.

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewnić zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust. 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m.in. na zachowaniu wartości kulturowych z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

g) Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 862)

W ustawie zapisano iż „Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym”, natomiast państwo, jako mecenas, wspiera tę działalność a minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wspomóc finansowo realizację planowanych na dany rok zadań.

Sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury, szczególnie tych wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami.

Do aktów prawnych dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami należy także:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 22 czerwca 2017 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków. (Dz. U. poz. 1265).

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 30, poz. 259).

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. (Dz. U. poz. 1674).

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. (Dz. U. Nr 113, poz. 661).

2. Organy ochrony zabytków

Zgodnie z art. 89 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* organami ochrony zabytków są:

- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków (nt. jego zadań zob. art. 90 ustawy);

- wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków (nt. jego zadań zob. art. 91 ustawy).

Artykuł 90. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* stanowi, że:

- Generalny Konserwator Zabytków jest sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;

- do zadań wykonywanych przez Generalnego Konserwatora Zabytków należy, w szczególności:

- opracowywanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz z koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju;

- podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacją kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami;

- prowadzenie krajowej ewidencji zabytków i krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem;

- wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz przepisach odrębnych;

- organizowanie kontroli w zakresie przestrzegania oraz stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

- sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków;

- promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków;

- organizowanie szkoleń dla służb konserwatorskich;

- organizowanie konkursów promujących opiekę nad zabytkami, w tym przyznawanie wyróżnień, nagród pieniężnych lub rzeczowych;

- opiniowanie wniosków o nadanie odznaki „Za opiekę nad zabytkami”

- współpraca z organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków;

- podejmowanie działań dotyczących troski o zabytki związane z historią Polski, pozostające poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Do zadań wykonywanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków należy w szczególności:

(art. 91.ust. 4. *Ustawy*):

- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- sporządzanie, w ramach przyznanych środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie;
- wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych;
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych;
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów;
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach;
- współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniodawczo-doradczy w sprawach realizacji polityki Rady Ministrów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Przy Generalnym Konserwatorze Zabytków działa Główna Komisja Konserwatorska jako organ opiniodawczy do spraw działań konserwatorskich podejmowanych przy zabytkach.

Przy wojewódzkim konserwatorze zabytków działa Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniodawczy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Narodowy Instytut Dziedzictwa wraz z ośrodkami regionalnymi – jest instytucją kultury powołaną przez ministra kultury, której misją jest tworzenie podstaw dla zrównoważonej ochrony dziedzictwa poprzez gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, wyznaczanie standardów ich ochrony i konserwacji oraz kształtowanie świadomości społecznej celem zachowania dziedzictwa kulturowego Polski dla przyszłych pokoleń.

Kompetencje gminy

Samorząd gminy jako organ administracji publicznej ma obowiązek chronić zabytki, co podkreślone jest w *Ustawie z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*, gdzie ochrona zabytków uznana jest za zadanie własne gminy (art. 7. ust.1.pkt 9). Zgodnie z prawem ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zadania i kompetencje względem opieki nad zabytkami mają również samorządy gminne.

Gminy bowiem, poprzez swoje kompetencje i zadania, administrowanie strategiami oraz programami (rewitalizacji, opieki nad zabytkami etc.), mają najlepsze rozeznanie lokalnych potrzeb i są najbardziej odpowiednimi podmiotami, aby skutecznie zarządzać dziedzictwem lokalnym i uwolnić jego potencjał rozwojowy. Jak wynika z badań Narodowego Instytutu Dziedzictwa, tylko niewielka liczba gmin w Polsce skutecznie zarządza swoim dziedzictwem kulturowym. Pewną próbą pomocy gminom jest przyjęty w 2014 r. *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017*. Jednym z kierunków działań w tym programie jest merytoryczne wsparcie dla samorządów poprzez organizację szkoleń, wydania publikacji (były rozesłane do każdej gminy w Polsce) oraz prowadzenie ogólnopolskiego portalu – poradnika dla gmin.

IV. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego:

1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Podstawowym dokumentem strategicznym polityki Państwa w sektorze kultury jest przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21. września 2004 r. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 i NSRK na lata 2004-2020. Obydwa te dokumenty zawierają strategiczne cele polityki państwa i uwarunkowania formalnoprawne w sferze ochrony zabytków.

Jednym z głównych założeń strategii jest ochrona i opieka nad dziedzictwem kulturowym a celem strategicznym jest ochrona i rewitalizacja zabytków. Do priorytetów w/w programu należy również zaliczyć:

- edukację i administrację na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego;
- aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe w celu jego poprawy, adaptacji jak również zwiększenie dostępności dla mieszkańców, turystów i inwestorów;
- promocja polskiego dziedzictwa kulturowego zarówno na terenie kraju oraz poza jego granicami.

Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 poza przesunięciem daty kierunkowej, wprowadzono programy operacyjne, jako system realizacyjny NSRK powiązane z finansowaniem działalności kulturalnej ze środkami znajdującymi się w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dokumentem służącym wdrożeniu Strategii w sferze materialnej jest Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”, w którym wytyczone zostały strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:

- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa;
- przygotowanie skutecznego systemu prawno – finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami.

W dniu 6 września 2005 r. przyjęty został przez Radę Ministrów "Sektorowy Program Operacyjny Rozwój kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego", który jest uzupełnieniem wyżej omówionej Strategii.

W dniu 27. kwietnia 2012 r. Rada Ministrów przyjęła „Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030”. Ważne miejsce zajmuje w tym dokumencie problematyka związana z restrukturyzacją i rewitalizacją obszarów zdegradowanych i miast. „Działania restrukturyzacyjne i rewitalizacyjne – stwierdza się w tekście Koncepcji – doprowadzą do odzyskania atrakcyjności danego obszaru lub miasta, do przywrócenia korzystnych warunków życia i podejmowania działalności gospodarczej oraz inwestycyjnej z wykorzystaniem istniejącego potencjału kulturowego i zachowaniem funkcji symbolicznych oraz przyrodniczych obszaru w procesie jego adaptacji do nowych funkcji” Stwierdza się dalej, że zakres lokalnych programów rewitalizacji „oprócz poprawy stanu budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej, powinien obejmować ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, integrację społeczną mieszkańców rewitalizowanych obszarów, przywrócenie terenom zdegradowanym ich funkcji przyrodniczej lub nadanie im takiej funkcji, a także promowanie zrównoważonego rozwoju”.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.

W opracowaniu zawarto cele i zadania dla Programu Krajowego. Uznano, że „Celem Programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce”.

Za istotne uznano przypomnienie podstawowych zasad konserwatorskich porządkujących sferę ochrony zabytków:

- zasady *primum non nocere*;

- zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
- zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymanie się od działań niekoniecznych);
- zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
- zasady czytelności;
- zasady odwracalności metody i materiałów;
- zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą zarówno konserwatorów – pracowników urzędów, profesjonalnych konserwatorów-restauratorów dzieł sztuki, konserwatorów-architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników, w tym duchownych – codziennych konserwatorów zabytkowych świątyń.

W dokumencie do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami przyjęto następujące tezy:

- uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami: stan zabytków nieruchomych, stan zabytków ruchomych, stan zabytków archeologicznych, stan zabytków techniki, pomniki historii i obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO, stan służb konserwatorskich, stan opieki nad zabytkami, stan uregulowań prawnych;
- działania o charakterze systemowym:
- powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa,
- wypracowanie strategii ochrony dziedzictwa i wprowadzenie jej do polityk sektorowych.
- system finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej;
- dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania – ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych;
- kształcenie i edukacja: kształcenie profilaktyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników;
- współpraca międzynarodowa: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca w obszarze Europy Środkowej.

2. Gminny Program Opieki nad Zabytkami a akty prawa wojewódzkiego.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Zdzeszowice zgodny jest z dokumentami wojewódzkimi o charakterze strategicznym:

a) Program Opieki Nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016 – 2019 (uchwała Nr XXVIII/206/2016 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 14 czerwca 2016 r.), w którym zawarto m.in. wytyczne i zalecenia do powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami.

Wymieniono następujące cele ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego na terenie gminy:

- utrzymanie i zarządzanie zasobem regionalnego dziedzictwa;
- poprawa stanu zachowania krajobrazu i dziedzictwa regionalnego oraz odnowa wsi;
- ochrona dziedzictwa archeologicznego;
- rozwój instytucji opieki nad zabytkami;
- rozwój muzealnictwa i wystawiennictwa;
- ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego;
- wstrzymanie procesu degradacji założeń parkowo- pałacowych;
- wspieranie inicjatyw mających na celu podniesienie rangi obiektów i zespołów zabytkowych;

- wspieranie działań istniejących szlaków oraz inicjatyw na rzecz tworzenia nowych, obejmujących cenne zespoły i obiekty zabytkowe;
- promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego i rozwój tożsamości regionalnej;
- podniesienie poziomu edukacji społeczeństwa dot. Regionalnego dziedzictwa kulturowego;
- powołanie nowych instytucji do spraw dziedzictwa i współpraca z już istniejącymi;
- współpraca między regionami.

b) Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do roku 2020

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego w dniu 28 grudnia 2012 roku. Dokument stanowi bazę do realizacji polityki regionalnej w województwie do 2020 roku i został opracowany przy zachowaniu najważniejszych zasad programowania i planowania strategicznego. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego zakłada uzyskanie określonego stanu rozwoju województwa opolskiego, gdzie na pierwszym miejscu są jego mieszkańcy- wykształceni, otwarci na zmianę, wiedzę i innowacje, społeczność regionalna jest aktywna na rynku pracy i poza nim, a opolska gospodarka konkurencyjna i innowacyjna, zarówno w przestrzeni krajowej, jak i europejskiej.

„Województwo opolskie to wielokulturowy region, wykształconych, otwartych i aktywnych mieszkańców, z konkurencyjną i innowacyjną gospodarką oraz z przyjaznym środowiskiem życia”

W dokumencie wyznaczono szereg celów strategicznych, jednak nie zawierają one zbyt wielu odniesień do tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego. Najbardziej zbliżone do niej są działania w ramach Celu Strategicznego 5 *Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna*. Cel ten zakłada iż atrakcyjność województwa wzrastać będzie wraz ze zwiększaniem konkurencyjności produktów turystycznych i kulturalnych. Niezbędne będzie zatem rozszerzenie oferty turystyczno-kulturalnej regionu poprzez modernizację i rozbudowę obiektów dziedzictwa kulturowego, m.in. Góry św. Anny w zakresie pełnienia funkcji centrum turystyczno-rekreacyjno-pielgrzymkowego, a także Nysy, Brzegu, Paczkowa.

W zakresie promocji województwa opolskiego w ujęciu ponadregionalnym należy wykorzystać Zamek w Mosznej i Opole jako miasto muzyki, zabytków, rekreacji i kultury. Wpływ na atrakcyjność produktów turystycznych będzie miało dalsze rozwijanie szlaków turystycznych oraz bazy noclegowej, usługowej i rekreacyjnej. Turystyka powinna być również oparta na potencjale regionu, na jaki składają się w szczególności zasoby wodne, w tym Odry, przyrodnicze (m.in. Góry Opawskie, Stobrawski Park Krajobrazowy, obszar doliny Małej Panwi z jeziorami turawskimi i wykopaliskami paleontologicznymi w Krasiejowie) i miejscowości o walorach uzdrowiskowych (Pokój, Głuchołazy). Wykorzystanie potencjału turystycznego powinno uwzględniać chłonność środowiska przyrodniczego i nie powodować uszczuplenia walorów przyrodniczych.

Głównym celem operacyjnym tego celu strategicznego jest:

Cel operacyjny 5.3 Rozwój usług turystyki, kultury i sportu oraz ich infrastruktury. W ramach tego celu wyznaczono następujące działania, przynajmniej częściowo powiązane z ochroną obiektów zabytkowych:

- rozwój i promocja oferty turystycznej, kulturalnej i sportowej regionu,
- inicjowanie i wspieranie współpracy organizacji pozarządowych oraz tworzenie sieci kooperacyjnych, wpływających na rozwój oferty kulturalnej, turystycznej i sportowej regionu,
- tworzenie warunków do rozwoju kompetencji kulturowych w regionie,
- budowa, rozbudowa i poprawa stanu oraz dostępności infrastruktury kulturalnej, w tym dziedzictwa kulturowego oraz infrastruktury turystycznej, uzdrowiskowej, rekreacyjnej i sportowej,
- tworzenie spójnego wizerunku województwa opolskiego jako zbioru kierunków turystycznych wysokiej jakości zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- powołanie Regionalnego Centrum Kultury, wspierającego rozwój działalności kulturalnej w województwie opolskim,

c) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego (uchwała nr XLVIII/505/2010 Sejmiku

Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r.). Głównym zadaniem Planu jest określenie przestrzennych uwarunkowań rozwoju oraz kierunków i priorytetów kształtowania się środowiska przyrodniczego, kulturowego i zurbanizowanego w ciągu najbliższych kilkunastu lat. Za główne zasady zagospodarowania przestrzennego w zakresie dziedzictwa kulturowego uznano:

- zachowanie ładu przestrzennego na terenach zabudowy historycznej;
- obejmowanie prawną ochroną dziedzictwa kulturowego poprzez opracowanie m.p.z.p. z określeniem stref ochrony konserwatorskiej;
- nadawanie mocy prawnej Gminnym Ewidencjom Zabytków poprzez umieszczanie ich w m.p.z.p.;
- kompleksową ochronę obszarów i obiektów zabytkowych;
- wykorzystanie obiektów i obszarów zabytkowych do określonych funkcji zgodnych bądź nie kolidujących z ich zabytkowym charakterem;
- oszczędne kształtowanie krajobrazu kulturowego, a także przeciwdziałanie rozpraszaniu historycznie ukształtowanej zabudowy;
- harmonizowanie zabytkowych układów urbanistycznych w powiązaniu z rozwojem osadnictwa i komunikacji;
- zachowanie mieszkalno-usługowego charakteru centrów miast;
- eksponowanie regionalnych cech środowiska kulturowego województwa opolskiego;
- inspekcjonowanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego w symbiozie z przyrodą i wymogami rozwoju społeczno-gospodarczego.

V. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego:

1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami prawa miejscowego.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Zdzieszowice 2015-2020 roku została przyjęta Uchwałą nr XVI/132/2015 Rady Miejskiej w Zdzieszowicach z dnia 16 grudnia 2015 r.

Za nadrzędne cele Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Zdzieszowice uznano:

- skuteczną ochronę i poprawę środowiska naturalnego;
- budowę nowoczesnej infrastruktury publicznej;
- wzmocnienie kapitału ludzkiego i poprawa warunków życia

Żaden z proponowanych projektów i programów rozwojowych bezpośrednio nie dotyczył zabytków.

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego gminy Zdzieszowice

Jako akt prawa miejscowego stanowi podstawę planowania przestrzennego oraz ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu w gminie.

Ma on wiążące i nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w MPZP powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcia inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy. W gminie Zdzieszowice większość obiektów zabytkowych (wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków) oraz stanowisk archeologicznych posiada dodatkową formę ochrony jaką są ustalenia ochrony w MPZP.

Dla obszaru Gminy Zdzieszowice zostały opracowane następujące MPZP uchwalone każdorazowo przez Radę Miejską w Zdzieszowicach:

- uchwała Nr LII/419/2002 Rady Miejskiej w Zdzieszowicach z dnia 10 października 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Zdzieszowice;
- uchwała Nr XXXI/208/96 r. Rady Miejskiej w Zdzieszowicach z dnia 14 listopada 1996 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyznaczonego obszaru w gminie Zdzieszowice w obrębie sołectwa Januszkowice;

- uchwała nr XXXVI/243/97 r. Rady Miejskiej w Zdzeszowicach z dnia 2 kwietnia 1997 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyznaczonych obszarów w sołectwach Oleszka-Żyrowa-Jasiona w obrębie gminy Zdzeszowice;

- uchwała Nr LIV/400/98 Rady Miejskiej w Zdzeszowicach z dn. 17 czerwca 1998 r. - w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyznaczonych obszarów mieszkaniowych w sołectwach Rozwadza- Kępna w gminie Zdzeszowice.

Obecnie w gminie Zdzeszowice nie ma prawnie usankcjonowanych stref konserwatorskich, niemniej występujące tutaj zasoby kulturowe i krajobrazowe które proponuje się objąć ochroną konserwatorską.

2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu zachowania dóbr kultury na terenie Gminy Zdzeszowice.

Gmina Zdzeszowice położona jest w środkowo-wschodniej części województwa opolskiego, w powiecie krapkowickim, u podnóża Parku Krajobrazowego „Góry św. Anny”. Jest to gmina stosunkowo młoda, która prawa miejskie uzyskała dopiero w 1962 r. Wcześniej była to mała osada przylegająca do Odry o wdzięcznej nazwie Solownia, pochodzącej zapewne od soli, którą wraz z innymi towarami dostarczano tu łądem z Górnego Śląska i przeładowywano na tratwy płynące po Odrze do Opoła, Wrocławia i dalej do Szczecina.

Zdzeszowice - leżą we wschodniej części województwa opolskiego. Zdzeszowice otrzymały prawa miejskie w 1962 roku. Początki Zdzeszowic są mało znane, związane są ze starożytną osadą o nazwie Solownia – stara część miasta przylegająca do Odry. Prowadzony był tu przeładunek soli oraz innych towarów dostarczanych łądem z Górnego Śląska na tratwy pływające Odrą. Nazwa miejscowa Zdzeszowice wywodzi się od imienia Zdziesz(a), będącego skróceniem XII – wiecznego imienia Zdziesław. Pierwsza wzmianka o Zdzeszowicach pochodzi z 1405 roku: Zduieszowicz, kolejna z 1484 roku: Zdziechowicz.

Pod wpływem niem. Deschowitz w 1845 roku pojawiła się forma Dzieszowice/Deschowitz, którą w 1936 roku zmieniono na Odertal (Dolina Odry).

W średniowieczu wieś ta przechodziła z rąk do rąk. Od 1615 roku jej właścicielami były kolejno hrabiowskie rody: von Redern, von Promnitz, Colonna (od połowy XVII wieku), von Nositz i Jockisch (po wojnach napoleońskich aż do końca XIX wieku).

W 1845 roku miejscowość ta uzyskała połączenie kolejowe z Opolem i Kędzierzynom (integralna część linii kolejowej Berlin – Wrocław – Wiedeń). Podjęte w II połowie XIX wieku próby uprzemysłowienia wsi (wapienniki, cegielnia, gorzelnia, cukrownia) zakończyły się niepowodzeniem z powodu braku miejscowego surowca. Z tamtych czasów pochodzi najstarszy zabytek w Zdzeszowicach, XIX-wieczna kaplica -dzwonnica z późnobarokową rzeźbą Jana Nepomucena z XVIII wieku, która znajduje się w starej części miasta, obecnie przy ul. Bolesława Chrobrego.

W roku 1929 i 1930 przystąpiono do przygotowania terenu pod budowę „Koksowni”. Teren ten był dawniej zalesiony i należał do Grafa Schaffgotscha. Dla urzędników „Koksowni” wybudowano mieszkania (obecnie stare bloki na ul. Korfantego i Kościuszki), a dla robotników domy (aktualnie Stare Osiedle oraz ul. Parkowa i Ogrodowa). Dla dzieci wybudowano szkołę (Szkoła Podstawowa nr 2), a w 1938 roku zbudowano przez siostry zakonne przedszkole (Przedszkole nr 1).

Dopiero budowa koksowni (z inicjatywy hrabiego von Schaffgotscha) w latach 1929-1932 przyczyniła się do podniesienia rangi tej miejscowości oraz do wzrostu liczby mieszkańców. Koniecznością stała się więc budowa kościoła, albowiem przybudowany w 1920 roku kościółek pw. św. Antoniego z Padwy do domu (obecnie mieści się tu urząd miejski), będącego własnością ks. Hawlitschki – proboszcza z Leśnicy, nie mógł już pomieścić wszystkich wiernych. Dotąd bowiem Zdzeszowiczanie chodzili pieszo do oddalonego o 5 km kościoła parafialnego w Leśnicy.

Z inicjatywy ks. Fryderyka Czernika w 1935 roku rozpoczęto (przy ul. Pokoju) budowę nowego, jednonawowego kościoła pw. św. Antoniego z kamienia wapiennego, którą ukończono w 1937 roku.

Został on zaprojektowany przez inż. Feliksa Hinssena z Berlina. Ciekawostką jest fakt, że wśród malowideł postaci świętych i wiernych na ścianie półokrągłego prezbiterium znajduje się podobizna hrabiny Johanny von Schaffgotsch, żony Johanna Antona, który wspierał finansowo budowę świątyni. Podczas bombardowania Zdzeszowic w 1944 roku świątynia została poważnie uszkodzona. Po wojnie ją odbudowano, a w latach sześćdziesiątych odnowiono jej wnętrze.

Zdzieszowice charakteryzują się również tym, że sąsiadują tu obok siebie duże nowoczesne zakłady przemysłowe, Park Krajobrazowy „Góra św. Anny oraz Obszar Chronionego Krajobrazu „Łęg Zdzieszowicki”.

Niewiele jest takich miejsc w Polsce, gdzie walory przyrodnicze i kulturowe splatają się w jedno, stanowiąc krajobraz tak urzekająco piękny i niepowtarzalny.

Żyrowa – leży na północ od Zdzieszowic u stóp zachodniego podnóża Góry Św. Anny. Po raz pierwszy wzmiankowana w 1302 roku w bulli papieża Bonifacego VIII jako Zirowa, składająca dziesięcinę klasztorowi cystersów z Jemielnicy. Jej nazwa pochodzi od imienia Żyro (z 1198 roku). Niemieccy uczeni wywodzą tę nazwę od rośliny żyr zajęczy (przynęt zajęczy), która jest często spotykana w tej okolicy. Jak wynika ze źródeł historycznych, wieś należała początkowo do klasztoru cysterskiego z Jemielnicy, a potem do rodziny Żyrowskich, od której odkupił ją w 1631 roku – znany fundator klasztoru franciszkanów na Górze Św. Anny – hrabia Melchior Ferdynand Gaszyn. W Żyrowej magnat ten pozostawił po sobie stylowy, wczesnobarokowy pałac z lat 1631 -1644 (gr.I), wchodzący w skład większego zespołu zabudowań.

Do zespołu pałacowego należy park dworski. Rozległy kompleks budynków założony jest wokół czworobocznych dziedzińców – pałacowego i gospodarczego – oddzielonego od siebie wąskim skrzydłem parawanowym z bramą przejazdową pośrodku.

Dwupiętrowy korpus główny wyraźnie góruje nad pozostałymi, znacznie niższymi od niego skrzydłami, jednak piękną sylwetką i wyważonymi proporcjami odznacza się zwłaszcza skrzydło frontowe, zaopatrzone aż w trzy wieże. Nad przejazdem piętrzy się czworoboczna wieża brama. Towarzyszą jej po bokach dwie ośmioboczne, częściowo wtopione w korpus, wieże narożne. Dookoła dziedzińca pałacowego biegnie arkadowy krążanek.

Do zespołu pałacowego prowadzi zabytkowa brama wjazdowa. Zabytkowy kompleks pałacowy otacza rozległy park o powierzchni 11,5 ha. Znajdują się w nim unikalne okazy flory takie jak: miłorząb dwuklapkowy, buk pospolity, pnący się po nim bluszcz pospolity, klon jaworowy, kasztan jadalny, pigwowiec japoński, choinka kanadyjska bądź daglezja zielona, zawilec gajowy i żółty, śnieżyczka przebiśnieg i cebulica dwulistna.

W bezpośrednim sąsiedztwie pałacu wznosi się kościół filialny św. Mikołaja (gr.II) zbudowany około 1300 roku w stylu gotyckim, a powiększony i przekształcony w duchu barkowym w I połowie XVIII wieku. Wczesnogotyckie prezbiterium, którego struktura architektoniczna zachowała się w pierwotnym stanie, przypomina proste układy i rozwiązania stosowane w kościołach cysterskich.

Jest ono nakryte sklepieniem krzyżowo – żebrowym z gładkimi zwornikami i profilowanymi żebrami, spływającymi na zworniki. Niespodzianką w żyrowskim kościele są również dwa obrazy z II połowy XVIII stulecia, zdobiące boczne ołtarze. Wyszły one spod pędzla znakomitego artysty śląskiego Franciszka Sebastiniego.

Świadkiem dawnej historii Żyrowej jest stary folwark „Leśnik” zwany Waldhofem z którego obecnie pozostały jedynie ruiny. W Żyrowej znajduje się również jedyna na Opolszczyźnie okrągła, dwu funkcyjna kapliczka – Studzionka, wzniesiona na początku XIX wieku. Studnia ta służy jednocześnie za kapliczkę przydrożną i jest to jedyny taki rodzaj zabytku na Śląsku Opolskim.

Na pobliskim cmentarzu znajduje się stara zabytkowa kaplica cmentarna w stylu klasycznym z I połowy XIX wieku. W centrum wsi, po lewej stronie widnieje kapliczka św. Jana Nepomucena – patrona dobrej spowiedzi, opiekuna mostów i obrońcy przed powodzią.

Jasiona - położona jest w połowie drogi z Gogolina na Górę Św. Anny. Jest najstarszą wsią w zdzieszowickiej gminie. Pierwsze ślady osadnictwa na terenie Jasiony pochodzą z okresu wpływów rzymskich tj. pierwszych wieków naszej ery. Zostały one odkryte przypadkowo w 1971 roku.

W dokumentach historycznych wieś wzmiankowana jest po raz pierwszy w 1285 roku jako Jassona, a jej nazwa pochodzi od nazwy gatunku drzewa jesion. Jednak pierwsze ślady osadnictwa na tym terenie pochodzą z okresu wpływów rzymskich, tj. pierwszych wieków naszej ery.

W centrum wsi znajduje się neobarokowy kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny, najcenniejszy obiekt zabytkowy architektury gotyckiej na Śląsku Opolskim i w Gminie Zdzieszowice. Przez długie lata stanowił on parafię nie tylko dla mieszkańców Jasiony, Żyrowej, Oleszki, Dąbrówki i Zakrzowa, ale i Obrowca, Rozwadzy oraz Krępanej.

W obecnym kształcie jasiońska świątynia została wzniesiona w 1911 roku przez parafian i właściciela żyrowskiego pałacu Johanna von Fracken-Sierstorpff. Jednak jej początki datuje się na wiek XIV. Świadczy

o tym ocalały fragment poprzedniej świątyni, zbudowanej z kamienia łamanego. Mowa tu o pierwotnym, dwuprzęsłowym prezbiterium, służącym obecnie za boczną kaplicę. Wnętrze prezbiterium nakryte jest sklepieniem krzyżowo – żebrowym z gładkimi zwornikami. Profilowane żebra sklepienia spływają w narożach na wsporniki z wizerunkami głów ludzi i zwierząt, a między przęsłami na wsporniki hermowe.

Na ścianach zachowała się polichromia gotycka z II połowy XIV stulecia, odsłonięta spod późniejszych warstw w 1912 roku, przedstawia ona cykl pasyjny. Spośród tych 600-letnich malowideł wyróżniają się zwłaszcza dwie kompozycje: Ukrzyżowanie i Sądu Ostatecznego. Znajdują się one w kręgu wpływów czeskich I połowy XIV wieku. W kościele dominuje barokowy wystrój. Na ostrym zakręcie wsi, przy rozdrożu, prowadzącym do Jasionej z Krępnej istnieje niewielka, murowana kapliczka z obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej. Natomiast na wyjeździe ze wsi w kierunku Zakrzowa, zlokalizowana po lewej stronie jest kapliczka dziękczynna św. Teresy od Dzieciątka Jezus, wzniesiona przez mieszkańca wsi za szczęśliwy powrót z I wojny światowej.

Oleszka – rozciąga się w odległości 5 kilometrów na północ od Zdieszowic. Leży na trasie pieszych wędrówek na Górę św. Anny. Tereny tej wsi wchodzi w skład parku krajobrazowego, który ma na celu ochronę i zabezpieczenie istniejącej fauny i flory. Jest to malutka, z ponad siedemsetletnią tradycją wieś, której nazwa podobnie jak Jasiona, pochodzi od gatunku drzewa olcha albo olsza, zaś Oleszka oznacza małą osadę wśród olch. Jej nazwa po raz pierwszy została wymieniona w bulli papieża Bonifacego VIII w 1302 r. wśród wielu wsi, które składały cystersom z Jemielnicy dziesięcinę. W centrum wsi znajduje się neobarokowa kaplica pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, zbudowana obok dawnej studni na górze, najprawdopodobniej w 1875 roku, kiedy to z Oleszki wyruszyła I procesja odpustowa na Górę św. Anny. W 1925 roku została przebudowana i wzbogacona o nawy boczne i wieżyczkę.

Rozwadza – wioska leży u stóp Góry św. Anny na starym szlaku handlowym, łączącym Koźle z Opolem. Tą drogą przechodziły w 1241 roku wojska tatarskie, a w 1807 r. oddziały napoleońskie.

Po raz pierwszy jej nazwę zarejestrowano w 1302 roku jako Rosvatzha lub Rozwadze w bulli papieża Bonifacego VIII, wcześniej pojawia się w zapiskach kroniki cystersów z Jemielnicy w 1282 roku. Głowa kościoła zobowiązała wieś Rosvatzha do płacenia dziesięciny na rzecz klasztoru Cystersów w Gemelnitz (dawna nazwa dzisiejszej Jemielnicy). Nazwa tej miejscowości pochodzi najprawdopodobniej od staropolskiego imienia Rozwad (z 1155 roku). Dalsze wzmianki o wsi Rozwadza można znaleźć w Tablicy genealogicznej rodziny książęcej von Puckler w rodzinnym muzeum w Bad Muskau (pol. Mużaków) w Górnych Łużycach. Jak podaje to źródło, najmłodszy syn August Sylvus baron von Pückler, otrzymał od swojego ojca w 1680 roku liczne dobra leżące na śląsku w tym Rozwadzę.

To on był budowniczym dziś już mocno zniszczonego pałacu w stylu angielskim i kilkuhektarowego parku dworskiego założonego w 1804 roku, przez słynnego ogrodnika z rodziny Pücklerów – architekta parków w bad Muskau i Cottbus. W latach 1843 – 1872, kiedy to majątek rozwadzki wraz z zamkiem nabył Franz Grünert nastąpił dynamiczny rozwój tej wsi, albowiem nowy właściciel w 1854 roku wybudował cukrownię – trzeci co do wielkości zakład produkcyjny w powiecie strzeleckim Roswadze Zuckerfabrik am Sankt Annaberg dała zatrudnienie 150 robotnikom z Rozwadzy i okolic. W 1929r. cukrownia zostaje przeniesiona do Ciężkowic koło Polskiej Cerekwi. Rozbiórka zabudowań kieruje Pan Reinhart.

Z uzyskanego z rozbiórki materiału budowlanego rozwadzka ludność buduje w latach 30-tych domki jednorodzinne. Były tu w tym czasie 3 młyny i gorzelnia. W latach 1855 -1861 miejscowy zamek przebudował Franz Eduard Brecht z Berlina. W 1881 r. pałac przechodzi do rąk hrabiego Alberta von Schwerthen. Z jego inicjatywy przy wjeździe do Rozwadzy od strony Zdieszowic, na niewielkim wzniesieniu w roku 1888 zbudowano kościółek ewangelicki z kamienia wapiennego połączonego z czerwoną cegłą. Był to dar dziękczynny za szczęśliwy powrót z wojny francusko-pruskiej w latach 1871-1872. Grób fundatora, zmarłego w Rozwadzy w 1924 roku, wraz z okazałym obeliskiem znajduje się tuż przy wspomnianym kościele.

Obecnie kościółek jest własnością prywatną jednego z mieszkańców wsi. Po śmierci hrabiego, wdowa przekazała majątek wraz zamkiem skarbowi państwa pruskiego. Nowym użytkownikiem pałacu od 1938 r. jest pan Scholz. Od tego czasu rozpoczęła się parcelacja majątku. Znaczenie zamku, zbudowanego w 1861 r. upada a tym samym i wsi. Majątek podzielono na trzy części.

Na ziemiach rozwadzkich, należących kiedyś do zamku w latach 1938-1942 wybudowano nowe osiedle mieszkaniowe (Carlshof). Dzieci z tego osiedla uczęszczały do 1943r. do szkoły w Rozwadzy.

Przy zamku mieści się park, który swym estetycznym wyglądem od 1804 do 1945r. był ozdobą wsi. W wyniku reformy nazewnictwa w całych Niemczech, została zamieniona nazwa miejscowości na Annengrund

na okres 1936-1945. Po II- giej wojnie światowej, gdy Niemcy utraciły Śląsk na rzecz Polski wieś otrzymuje nazwę Rozwadza.

W roku 1945 na tutejsze tereny wkracza polska władza ludowa i od tego momentu rozpoczyna się okres totalnej dewastacji zamku i parku. W latach 1946-1967 zamkiem zarządza służba zdrowia, organizując w nim dom starców. Gdy zamek podupada służba zdrowia opuszcza go i przenosi dom starców do innej miejscowości.

Następnymi użytkownikami zamku są: Huta Pokój w Świętochłowicach, PGR, Urząd Miasta i Gminy w Zdzieszowicach, a obecnie właściciel prywatny.

Od dawna ważnym elementem społeczności lokalnej jest kult św. Nepomucena, dlatego też w centrum wsi znajduje się murowana kapliczka z drewnianą figurą tego czeskiego świętego – patrona dobrej spowiedzi.

W wiosce w pięknym ceglany budynku znajduje się wzniesiona w 1912 roku miejscowa szkoła. W tym też roku została oddana do użytku remiza strażacka, zbudowana ze składek rzemieślników, kupców, fabrykantów i właścicieli ziemskich. Obecnie remiza została wyremontowana i prowadzone są w niej usługi gastronomiczne.

Krępna – usytuowana jest po prawej stronie rzeki Odry, 5 kilometrów od Zdzieszowic. Nazwa tej miejscowości po raz pierwszy pojawia się ok. 1300 roku jako Crampna w księdze uposażeń biskupów wrocławskich w związku z uiszczeniem dziesięciny na rzecz kościoła w Otmęcie, zaś jej pochodzenie wiąże się ze staropolskim słowem krępa, które oznacza suchą wyniosłość, sterczącą ponad moczarami.

Ludzie osiedlali się w tym miejscu już epoce neolitu (ok. 4000-1800 r. p.n.e.), co związane było z życiodajną rzeką Odrą i dawnym szlakiem handlowym łączącym Koźle z Opolem.

Na przestrzeni wieków nazwa wsi zmieniała się, najpierw na Kampa w 1687 roku, potem – w 1845 roku na Krempla, która funkcjonowała aż do 1936 roku. W latach 1936-1945 przyjęła brzmienie niemieckie Ambach.

Obecna jej forma obowiązuje od 1949 roku, choć w języku potocznym mieszkańcy często używają formy Krampa.

Wioska niestety nie obfituje w zabytki. W centrum wsi przy głównej drodze po lewej stronie, od ponad 150 lat stoi kapliczka w stylu neoromańskim z krucyfiksem ludowym i obrazem św. Apostołów – Piotra i Pawła, ufundowanym przez parafian. Do momentu wybudowania kościoła pełniła ona rolę miejscowej dzwonnicy, oznajmiającej śmierć kogoś bliskiego lub pożar we wsi. Tu także przez dziesiątki lat odbywały się nabożeństwa majowe, różańcowe w październiku i msze odpustowe. Ponadto można wyróżnić parę mieszkalnych domów prywatnych, niosących ze sobą wartość zabytkową. Wszystkie istniejące budowle zabytkowe figurujące w Gminnej Ewidencji Zabytków są w stanie dobrym.

Januszkowice – są kolejną wsią położoną na szlaku handlowym Opole – Koźle, w obrębie gminy Zdzieszowice. Po raz pierwszy zostało odnotowane w formie Januschkowitz w 1532 roku zaś jego nazwa wywodzi się od imienia Januszek (z 1394 roku). Integralną częścią Januszkowic są Wielmierzowice, leżące tuż przy głównej drodze. W jego centrum znajduje się stara kapliczka-dzwonnica z 1927 roku oraz krzyż z kapliczką Maryi z 1900 roku, upamiętniający śmierć córki jednego z mieszkańców. W wiosce znajdują się również ruiny wielmierzowickiego dworu.

W centrum Januszkowic znajduje się nowo wyremontowana kolejna kapliczka-dzwonnica. Jednak ponad wszystkim budowlami góruje Kościół pw. św. Błażeja (patrona chorób gardła i uszu) z 1934 roku. Budynek jest murowany, otynkowany, założony na planie prostokąta, jednonawowy.

Od zachodu nieco węższe, zamknięte ścianą prostą prezbiterium, po obu jego stronach prostokątne zakrystie okalające naroża nawy. Przy zakrystii południowej dobudówka mieszcząca przedsionek, przy niej aneks wejścia do piwnicy.

Od wschodu częściowo wtopiona w masyw nawy kwadratowa, czterokondygnacyjna wieża, przy niej prostokątne dobudówki, od płn. kaplica, od płd. klatka schodowa. Fasada poprzedzona prostokątnym, arkadowym podcieniem, arkady zamknięte łukiem pełnym. Kościół ma skromne cechy neobarokowe, jest przykładem architektury wiejskich kościołów Opolszczyzny. Kościół ma zachowaną oryginalną bryłę, formę oraz dekorację architektoniczną elewacji, jak również wyposażenie pochodzące z czasów budowy kościoła: trzy ołtarze, ambonę, chrzcielnicę, zespół rzeźb przyściennych, stacje drogi krzyżowej, zespół witraży, posadzki i stolarkę drzwiową. Pierwszy ołtarz główny został przywieziony z kościoła w Koźlu, chrzcielnica została ufundowana w 1936 r. przez mieszkańca wsi Józefa Grabietza jak również zespół witraży został ufundowany przez mieszkańców. W latach powojennych uległ modyfikacji ołtarz główny – zachowano dwie płaskorzeźbione sceny „Pokłon Trzech Króli” i „Św. Rodzina”, które wkomponowano w nową strukturę. We

wnętrzu kościoła uwagę zwracają wcześniejsze elementy, zwłaszcza barokowa rzeźba św. Jana Nepomucena oraz feretron, na którym pojawia się przedstawienie św. Anny Samotrzeciej, wzorowane na cudownym wizerunku pochodzącym z założenia kalwaryjskiego na Górze św. Anny. Zabytki ruchome w kościele tworzą obiekty reprezentatywne dla sztuki epoki, w której powstały. Stanowią one integralną część wyposażenia wnętrza kościoła o walorach artystycznych i historycznych.

VI. Dokumentacja dóbr kultury w Gminie Zdzeszowice z uwzględnieniem stanów własnościowych

Zabytki architektury i budownictwa występują na terenie całej gminy. Są to: kościoły, plebanie, budynki mieszkalne i gospodarcze, wiejskie aleje, założenia dworskie i parki. Zachowały one elementy pierwotnych układów urbanistycznych. W okresie powojennym stopień zachowania historycznie ukształtowanych układów zabudowy poszczególnych miejscowości nie uległ zasadniczym zmianom.

Ogólnie stan zachowania zabytków jest dobry. Obiekty sakralne, użytkowane zgodnie ze swym pierwotnym przeznaczeniem są zachowane w dobrym stanie. Systematycznie prowadzone są przy nich prace remontowe i konserwatorskie. Dobrym stanem zachowania cieszy się mała architektura w postaci kapliczek przydrożnych i cmentarnych, regularnie odnawiana przez miejscową ludność lub parafie. Podwyższają one walory estetyczne miejscowości, w której są położone. Stan zachowania domów mieszkalnych i gospodarczych jest zróżnicowany i w wielu przypadkach wymaga podjęcia prac remontowych. Z drugiej strony innym niebezpieczeństwem i działaniami budzącymi zastrzeżenia są remonty tych domów z użyciem współczesnych materiałów budowlanych, powodujące zatarcie ich unikatowych cech stanowiących o dawnych sposobach zdobienia i wykańczania. Wszystkie pałace z terenu gminy Zdzeszowice są w rękach prywatnych właścicieli.

1. Gminna Ewidencja Zabytków.

Gmina Zdzeszowice posiada gminną ewidencje zabytków, która zgodnie z wymogami ma formę kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy Zdzeszowice, objętych równocześnie wojewódzką ewidencją zabytków prowadzoną przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Gminna ewidencja zabytków nie jest dokumentem zamkniętym, podlega uzupełnieniu i weryfikacji.

Ochroną konserwatorską objęte zostały także zespoły i obiekty ujęte w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków. Są to zespoły i obiekty o istotnych lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych.

Dla prac remontowych i modernizacyjnych, związanych z rozbudową i przebudową obiektów oraz dla prac rozbiórkowych prowadzonych przy zabytkach uwzględnionych w ewidencji należy uzyskać uzgodnienie wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wojewódzka i gminna ewidencja zabytków architektury i budownictwa obejmuje różne obiekty nieruchome powstałe przed 1945 rokiem, w których późniejsza działalność nie zatarła cech świadczących o ich historycznym rodowodzie. Stanowią one charakterystyczne przykłady działalności budowlanej dawnych epok lub posiadają znaczące w skali lokalnej walory artystyczno – architektoniczne. Z terenu Gminy Zdzeszowice ewidencja gminną objęto 73 obiekty – Tabela nr 1. Gminna Ewidencja Zabytków – zbiór kart adresowych przechowywanych w Urzędzie Miejskim w Zdzeszowicach.

Tabela 1: Gminna Ewidencja Zabytków - kartoteka adresowa obejmuje następujące zabytki

Lp	Miejscowość	obiekt	Adres i lokalizacja	własność
1	Zdzeszowice	Kościół pw. św. Antoniego	ul. Pokoju 1	wyznaniowa
2	Zdzeszowice	Kościół pod wezwaniem. św. Antoniego (kościół filialny)	ul.Bolesława Chrobrego 32	wyznaniowa
3	Zdzeszowice	Kapliczka - dzwonnica	ul. Bolesława Chrobrego	wyznaniowa
4	Zdzeszowice	Pałac	ul. Parkowa 10	prywatna
5	Zdzeszowice	Budynek Urzędu Miejskiego	ul. Bolesława Chrobrego 34	komunalna
6	Zdzeszowice	Budynek Szkoły Podstawowej nr 2 w Zdzeszowicach	ul. Plac 1 Maja 1	oświatowa
7	Zdzeszowice	Dom	ul. Dworcowa 12	wyznaniowa
8	Zdzeszowice	Dom	ul. Filarskiego 17	Skarb Państwa
9	Januszkowice	Kościół pod wezwaniem św. Błażeja	ul. Kościelna 3	wyznaniowa
10	Januszkowice	Kapliczka	ul. Wolności	wyznaniowa
11	Januszkowice	Kaplica cmentarna	Cmentarz	wyznaniowa
12	Januszkowice	Dwór	ul. Młyńska 10	prywatna

13	Januszkowice	dom	ul. Kościelna 14	prywatna
14	Januszkowice	Dom	ul. Wolności 33	prywatna
15	Januszkowice	Dom	ul. Wolności 34	prywatna
16	Januszkowice	Dom	ul. Wolności 36	prywatna
17	Januszkowice	Kaplica-dzwonnica	przy głównej drodze przejazdowej	wyznaniowa
18	Januszkowice	Dom	ul. Wolności 73	prywatna
19	Jasiona	Kościół pod wezwaniem św. Marii Magdaleny	ul. Myśliwca 2	wyznaniowa
20	Jasiona	Plebania	ul. Myśliwca 4	wyznaniowa
21	Jasiona	Kapliczka	ul. Główna 1	wyznaniowa
22	Jasiona	Kapliczka Maryjna	ul. Główna 29	wyznaniowa
23	Jasiona	Dom	ul. główna 5	prywatna
24	Jasiona	Spichlerz	ul. Główna 5	prywatna
25	Jasiona	Dom	ul. Główna 15	prywatna
26	Jasiona	Dom	ul. Główna 18	prywatna
27	Jasiona	Dom	ul. Główna 31	prywatna
28	Krępna	Kapliczka	przy głównej drodze przejazdowej	wyznaniowa
29	Krępna	Budowla gospodarcza	ul. Zdieszowicka 21	prywatna
30	Krępna	Budynek gospodarczy	ul. Zdieszowicka 25	prywatna
31	Krępna	Dom	ul. Zdieszowicka 46	prywatna
32	Krępna	Dom	ul. Zdieszowicka 28	prywatna
33	Oleszka	Kapliczka	w centrum wsi	wyznaniowa
34	Oleszka	Dom	ul. Wiejska 8	prywatna
35	Oleszka	Dom	ul. Wiejska 12	prywatna
36	Rozwadza	Kościół Ewangelico-Augsburski	ul. Pstrowskiego	prywatna
37	Rozwadza	Kapliczka św. Nepomucena	ul. Korfatego	wyznaniowa
38	Rozwadza	Pałac	ul. Parkowa	prywatna
39	Rozwadza	Park przy pałacowy	przy pałacu	prywatna
40	Rozwadza	Stara Remiza Straży Pożarnej	ul. Korfatego 33a	prywatna
41	Rozwadza	Dom	ul. Korfatego 7	prywatna
42	Rozwadza	Dom	ul. Korfatego 21	prywatna
43	Rozwadza	Dom	ul. Korfatego 23	prywatna
44	Rozwadza	Budynke szkoły	ul. Szkolna 3	komunalna
45	Rozwadza	Budynek szkoły	ul. Szkolna 5	komunalna
46	Rozwadza	Dom	ul. Szkolna 7	prywatna
47	Żyrowa	Kościół pod wezwaniem św. Mikołaja	ul. Ogrodowa 1	wyznaniowa
48	Żyrowa	Kapliczka cmentarna	Cmentarz Parafialny	wyznaniowa
49	Żyrowa	Kapliczka św. Nepomucena	ul. Wojska Polskiego	wyznaniowa
50	Żyrowa	Studnia	ul. Wojska Polskiego	komunalna
51	Żyrowa	Pałac	ul. Korfatego 5	prywatna
52	Żyrowa	Brama wjazdowa na teren pałacowy	ul. Korfatego	prywatna
53	Żyrowa	Park pałacowy	przy pałacu	prywatna
54	Żyrowa	Budynki Gospodarcze na zaplaczu pałacu I	w otoczeniu pałacu	prywatna
55	Żyrowa	Budynki Gospodarcze na zaplaczu pałacu II	w otoczeniu pałacu	prywatna
56	Żyrowa	Budynki Gospodarcze na zaplaczu pałacu III-kuźnia	w otoczeniu pałacu	prywatna
57	Żyrowa	Budynki Gospodarcze na zaplaczu pałacu IV	w otoczeniu pałacu	prywatna
58	Żyrowa	Brama wjazdowa na folwark	ul. Ogrodowa	prywatna

59	Żyrowa	Budynek folwarczny	Na terenie folwarku	prywatna
60	Żyrowa	Budynek gospodarczo-folwarczny	Na terenie folwarku	prywatna
61	Żyrowa	Stajnia folwarczna	Na terenie folwarku	prywatna
62	Żyrowa	Budynek Straży Pożarnej	ul. Wojska Polskiego 14	komunalna
63	Zdzieszowice	Odfenolownia, ob. Szatnie i dział Zaopatrzenia Pracowniczego	Teren Zakładów Koksowniczych „Zdzieszowice”	prywatna
64	Zdzieszowice	Budynek Siłowni i Kotłowni	Teren Zakładów Koksowniczych „Zdzieszowice”	prywatna
65	Zdzieszowice	Budynek Administracyjny, tzw. „Stary biurowiec” Budynek Siłowni i Kotłowni	Teren Zakładów Koksowniczych „Zdzieszowice”	prywatna
66	Zdzieszowice	Budynek Socjalny	Teren Zakładów Koksowniczych „Zdzieszowice”	prywatna
67	Zdzieszowice	Benzolownia, ob. Warsztat Naprawczy	Teren Zakładów Koksowniczych „Zdzieszowice”	prywatna
68	Zdzieszowice	Magazyn Soli Amoniakalnej, ob. Magazyn Model	Teren Zakładów Koksowniczych „Zdzieszowice”	prywatna
69	Zdzieszowice	Amoniakalnia, ob. Warsztat Brygady Remontów	Teren Zakładów Koksowniczych „Zdzieszowice”	prywatna
70	Zdzieszowice	Mogiła zbiorowa powstańców śląskich (na cmentarzu katolickim)	ul. Solownia	prywatna
71	Jasiona	Mogiły powstańców śląskich (na cmentarzu katolickim)	ul. Polna	wyznaniowa
72	Żyrowa	Układ ruralistyczny Wsi Żyrowa	Żyrowa	

Tabela 2: Wykaz obiektów skreślonych z dotychczasowej ewidencji zabytków

Lp	Miejscowość	obiekt	Adres, lokalizacji	Przyczyna skreślenia
1	Zdzieszowice	gorzelnia	ul. Fabryczna 61	rozbiórka
2	Krępna	dom	ul. Zdzieszowicka 21	rozbiórka
3	Krępna	dom	ul. Zdzieszowicka 26	rozbiórka
4	Oleszka	czworak	Oleszka-Dalnie	rozbiórka
5	Oleszka	dom	ul. Wiejska 49	rozbiórka
6	Rozwadza	sklep-dom	ul. Korfatego 26	rozbiórka
7	Rozwadza	dom	ul. Korfatego 17	rozbiórka
8	Zdzieszowice	Baterie Koksownicze nr 1 i 2	Teren Zakładów Koksowniczych „Zdzieszowice”	rozbiórka

2. Obiekty i zespoły zabytkowe wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Opolskiego.

Obiekty, zespoły i założenia wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej, wynikającym z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Odnośnie obiektów zabytkowych obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej.

Wszelkie działania podejmowane przy zabytkach wymagają pisemnego pozwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu.

Tabela 3: Wykaz obiektów nieruchomości znajdujących się w Rejestrze Zabytków Województwa Opolskiego

Miejscowość	obiekt	datowanie	rejestr zabytków
Januskowice	Kościół parafialny pw. św. Błażeja		104/2009 z 24.09.2009 r.
Jasiona	Kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny	poł. XIV w. 1911 r.	833/64 z 05.05.1964 r. 118/2010 z 27.05.2010 r.
	Mogiły powstańców śląskich (na cmentarzu katolickim)	1919-1921	196/88 z 10.10.1988 r.
Rozwadza	Zespół Pałacowy: Pałac	XIX w.	1007/65 z 05.07.1965 r.

	Zespół Pałacowy : Park	I połowa XIX w.	127/85 z 03.07.1985 r.
Zdzieszowice	Park z budynkiem pałacowym	4 ćw. XIX w.	188/88 z 07.11.1988 r.
	Mogiła zbiorowa powstańców śląskich (na cmentarzu katolickim)	1919-1921	162/87 z 17.09.1987 r.
Żyrowa	Kościół parafialny pw. św. Mikołaja	1300 I poł.XVIII w.	844/64 z 07.05.1964 r.
	Zespół pałacowy: Pałac Park	XVII-XIX w. 1840-1850	404/58 z 15.06.1958 r. 117/85 z 14.02.1985 r. 837/64 z 6.05.1964 r.
	Folwark (6 budynków mieszkalnych, 3 budynki gospodarcze (obora, chlewnia))	XIX w.	837/64 z 06.05.1964 r.
	Kuźnia	k. XIX w.	2019/76 z 23.08.1976 r.
	Zespół pałacowy: czworak	II połowa XVIII	837/64 z 6.05.1964 r.

Tabela 4: Wykaz obiektów zabytkowych ruchomych ujętych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Województwa Opolskiego

Lp	Miejscowość	obiekt	adres	uwagi
1	Żyrowa	Kapliczka	Kapliczka przy drodze	
2	Żyrowa	Figurka – Madonna z Dzieciątkiem	Przy Kościele fil. p.w. św. Mikołaja	
3	Żyrowa	Krzyż	Przy kościele fil. p.w. św. Mikołaja	
4	Jasiona	Wyposażenie Kościoła p.w. św. Marii Magdaleny	ul. Myśliwca 4, Jasiona	Ks.B.t.II-182-1-37-10 z dn. 16.02.2010 r.
5	Januszkowice	Wyposażenie Kościoła p.w. św. Błażeja	ul. Kościelna 3b, Januszkowice	Ks.B.t.II-162/1-22/09 z dn. 17.07.2009 r.

3. Stanowiska archeologiczne.

Gminny zasób wartości kulturowych podlegających ochronie uzupełnia 153 stanowisk archeologicznych, z czego 14 figuruje w rejestrze zabytków.

Tabela 5: Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Lp	Miejscowość	nr stanowiska	typ stanowiska	chronologia	nr rej. zabytków	lokalizacja
1	Januszkowice	16	osada	epoka kamienia, kultura łużycka (halsztat), wczesne średniowiecze (IX-XI w.), średniowiecze (XIV-XV w.)	A-634/84	dz. nr 612
		4	osada	kultura łużycka, średniowiecze	A-635/84	dz. nr 470, 469
2	Jasiona	4	osada	okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze	A-528/80	-----
3	Krępna	44	osada	średniowiecze (XIII-XIV w.)	A-591/81	-----
		46	osada	średniowiecze (XIII - XIV w.)	A-726/86	dz. 444, 445, 446, 447
		47	osada	neolit, średniowiecze (XIV - XV w.)	A-724/86	dz. 538, 539
		49	osada	kultura przeworska (okres wpływów rzymskich), wczesne	A-731/86	-----

				średniowiecze (X w.)		
		51	osada	paleolit schyłkowy, neolit, okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze, średniowiecze	A-598/81	dz. 544/1, 545
		9	osada	wczesne średniowiecze (IX-X w.)	A-725/86	dz. 567
4	Rozwadza	13	osada	kultura lendzielska, wczesne średniowiecze	A-637/84	-----
		9	osada	neolit	A-652/84	dz. 645, 646, 647, 648, 649
5	Zdzieszowice	6	osada	neolit (kultura ceramiki wstęgowej rytej), kultura przeworska (późny okres wpływów rzymskich), średniowiecze (XIV - XV w.)	A-612/84	dz. 1883, 1884, 1886
		9	obozowiska, osada	paleolit, okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze	A-616/84	Dz., 1913, 1916/2, 1914
6	Żyrowa	23	osada	średniowiecze (XIV w.)	A-687/85	dz. 152

Tabela 6: Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Miejscowość	nr stanowiska w miejscowości	obiekt	uwagi
Zdzieszowice	1	Osada z okresu paleolitu	Teren obecnie zabudowany
Zdzieszowice	2	Osada z epoki kamienia	Obecnie nie istnieje
Zdzieszowice	3	Punkt osadniczy z epoki kamienia	Teren obecnie zabudowany
Zdzieszowice	4	Punkt osadniczy z okresu późnego neolitu	Obecnie nie istnieje
Zdzieszowice	5	Ślad osadnictwa cyklu wstęgowego (neolit)	
Zdzieszowice	7	Ślad osadnictwa cyklu wstęgowego (neolit)	
Zdzieszowice	8	Ślad osadnictwa kultury przeworskiej (okres rzymski)	Teren obecnie zabudowany
Zdzieszowice	10	Punkt osadniczy (epoka kamienia)	Teren obecnie zabudowany
Zdzieszowice	11	Ślad osadnictwa cyklu wstęgowego (neolit)	
Zdzieszowice	12	Ślad osadnictwa z epoki kamienia, osada kultury przeworskiej (okres rzymski), osada średniowieczna (XIV – XVI w.)	
Zdzieszowice	13	Punkt osadniczy kultury przeworskiej	
Zdzieszowice	14	Stanowisko z epoki kamienia	Funkcja nieokreślona, obecnie nie istnieje
Zdzieszowice	15	Ślad osadnictwa z epoki kamienia	
Zdzieszowice	16	Ślad osadnictwa (neolit)	
Żyrowa	1	Ślad osadnictwa (neolit)	
Żyrowa	2	Osada z epoki kamienia, ślady osadnictwa (pradzieje)	
Żyrowa	3	Stanowisko z epoki kamienia	Funkcja nieokreślona
Żyrowa	4	Stanowisko z epoki brązu, ślad osadnictwa (pradzieje), ślad osadnictwa (późne średniowiecze)	
Żyrowa	5	Osada z epoki kamienia	
Żyrowa	6	Stanowisko z epoki kamienia Funkcja	

		nieokreślona	
Żyrowa	7	Ślad osadnictwa (neolit)	
Żyrowa	8	Osada (neolit), osada kultury przeworskiej (okres rzymski)	
Żyrowa	9	Osada kultury przeworskiej (okres rzymski)	
Żyrowa	10	Stanowisko z II – III w. i XIII w.	Funkcja nieokreślona
Żyrowa	11	Ślad osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Żyrowa	12	Stanowisko z wczesnego średniowiecza, pradzieje	Funkcja nieokreślona, brak dokładnej lokalizacji
Żyrowa	13	Ślad osadnictwa z epoki kamienia	Brak dokładnej lokalizacji
Żyrowa	14	Ślad osadnictwa z epoki kamienia	Brak dokładnej lokalizacji
Żyrowa	15	Stanowisko z późnego średniowiecza	Funkcja nieokreślona, brak dokładnej lokalizacji
Żyrowa	16	Ślad osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Żyrowa	17	Ślad osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Żyrowa	18	Ślad osadnictwa kultury przeworskiej (okres rzymski), osada średniowieczna (XIV – XV w.)	
Żyrowa	19	Ślad osadnictwa (neolit)	
Żyrowa	20	Ślad osadnictwa (wczesne średniowiecze XII – XIII w.)	
Żyrowa	21	Ślad osadnictwa (mezolit)	
Żyrowa	22	Osada średniowieczna XIV – XV w.	
Żyrowa	24	Ślad osadnictwa (neolit), osada średniowieczna XIV – XV w.	
Żyrowa	25	Osada średniowieczna XIV w.	
Żyrowa	26	Punkt osadniczy (mezolit i okres późnolateński), osada średniowieczna XIV–XV w.)	
Oleszka	1	Punkt osadnictwa wczesnośredniowiecznego i średniowiecznego	
Oleszka	2	Punkt osadnictwa wczesnośredniowiecznego	Brak dokładnej lokalizacji
Oleszka	3	Ślad osadnictwa (neolit)	
Oleszka	4	Punkt osadnictwa (epoka kamienia), osada łużycka (epoka brązu)	
Oleszka	5	Punkt osadniczy (mezolit), punkt osadnictwa kultury starożytnej	
Oleszka	6	Osada średniowieczna XIV w.	
Rozwadza	1	Ślad osadnictwa (mezolit, neolit)	
Rozwadza	2	Punkt osadniczy (neolit)	
Rozwadza	3	Osada (mezolit – neolit)	
Rozwadza	4	Osada (epoka kamienia)	
Rozwadza	5	Ślad osadnictwa (neolit)	
Rozwadza	6	Stanowisko z okresu neolitu	Funkcja nieokreślona
Rozwadza	7	Obozowisko (mezolit), osada (pradzieje)	
Rozwadza	8	Ślad osadnictwa (neolit), cmentarzysko z lat 1618 - 1648	Brak dokładnej lokalizacji
Rozwadza	10	Ślad osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Rozwadza	11	Ślad osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Rozwadza	12	Ślad osadnictwa	
Rozwadza	14	Punkt osadniczy (neolit), osada średniowieczna (XIV w.), osada starożytna	
Rozwadza	15	Ślad osadnictwa (neolit), punkt osadniczy kultury średniowiecznej (XIV w.)	

Rozwadza	16	Osada średniowieczna XIV w.	
Rozwadza	17	Ślad osadnictwa (średniowy paleolit)	
Rozwadza	18	Ślady osadnictwa (neolit i wczesne średniowiecze), osada średniowieczna (XIV w.)	
Rozwadza	19	Ślad osadnictwa (neolit), osada średniowieczna (XIII – XIV w.)	
Rozwadza	20	Ślad osadnictwa (epoka kamienia), osada średniowieczna (XIV w.)	
Rozwadza	21	Ślad osadnictwa (neolit)	
Rozwadza	22	Ślad osadnictwa (neolit), osada średniowieczna XIII – XIV w.	
Rozwadza	23	Osada średniowieczna XIV w.	
Rozwadza	24	2 paleniska	
Krępna	1	Ślad osadnictwa (neolit)	
Krępna	2	Punkt osadniczy (neolit)	
Krępna	3	Ślad osadnictwa (neolit)	
Krępna	4	Punkt osadniczy (OWR)	
Krępna	5	Punkt osadniczy (średniowiecze)	
Krępna	6	Cmentarzysko (OWR) Obecnie wysypisko śmieci	
Krępna	7	Ślad osadnictwa (OWR, średniowiecze)	
Krępna	8	Punkt osadniczy (kultura przeworska, OWR)	
Krępna	10	Punkt osadniczy (XII – XIII w.)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	11	Punkt osadniczy (wczesne średniowiecze)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	12	Ślad osadnictwa	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	14	Punkt osadniczy (XIII w.)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	15	Cmentarzysko (średniowiecze)	
Krępna	16	ślady osadnictwa (epoka kamienia), punkt osadniczy (średniowiecze)	
Krępna	17	ślady osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	18	Punkt osadniczy (wczesne średniowiecze)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	19	Punkt osadniczy (OWR I-IV w.)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	20	Punkt osadniczy (OWR)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	21	Ślady osadnictwa (epoka brązu)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	22	Punkt osadniczy (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	23	Osada (OWR)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	24	Ślady osadnictwa (epoka kamienia)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	25	Osada kultury przeworskiej (OWR)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	26	Punkt osadniczy (epoka kamienia)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	27	Punkt osadniczy (OWR)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	28	Punkt osadniczy (średniowiecze)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	29	Punkt osadniczy (późny OWR)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	30	Ślady osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	31	Ślady osadnictwa (neolit)	brak dokładnej lokalizacji
Krępna	32	Ślady osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	33	Ślady osadnictwa (neolit)	
Krępna	34	Ślad osadnictwa	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	35	Punkt osadniczy (wczesne średniowiecze)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	36	Ślad osadnictwa (epoka brązu)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	37	Ślad osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	38	Ślad osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	39	Ślad osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	40	Punkt osadniczy (kultura przeworska,	Brak dokładnej lokalizacji

		OWRIII w.), cmentarzysko (okres wędrówek ludów)	
Krępna	41	Ślad osadnictwa (epoka brązu)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	42	Punkt osadniczy (epoka brązu)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	43	Punkty osadnicze (epoka brązu i XI – XII w.)	Brak dokładnej lokalizacji
Krępna	45	Ślad osadnictwa (neolit), punkt osadniczy (średniowiecze XIV w.)	
Krępna	48	Ślad osadnictwa (kultura przeworska, okres późnorzymski), punkt osadniczy (średniowiecze)	
Krępna	50	Ślady osadnictwa (neolit, okres rzymski, średniowiecze)	
Krępna	52	Osada (neolit)	
Jasiona	1	Ślad osadnictwa (epoka kamienia), osada (kultura przeworska, okres wpływów rzymskich)	
Jasiona	2	Punkt osadniczy (epoka kamienia)	
Jasiona	3	Ślad osadnictwa (epoka kamienia środkowego)	
Januszkowice	1	Punkt osadniczy	Brak dokładnej lokalizacji
Januszkowice	2	Ślad osadnictwa (neolit)	Brak dokładnej lokalizacji
Januszkowice	3	Osada IX – X w.	Brak dokładnej lokalizacji
Januszkowice	5	Osada (okres wędrówek ludów IV – Vw.)	
Januszkowice	6	Ślady osadnictwa (kultura łużycka, halsztat, pradzieje, średniowiecze XIII – XIV w.)	
Januszkowice	7	Osada (średniowiecze XIV – XV w.)	
Januszkowice	8	Ślad osadnictwa kultury przeworskiej (pradzieje), osada (średniowiecze XIII – XIV w.)	
Januszkowice	9	Osada (średniowiecze XIV – XV w.)	
Januszkowice	10	Ślad osadnictwa (kultura przeworska, późny okres rzymski), osada (średniowiecze XIV – XV w.)	
Januszkowice	11	Ślad osadnictwa (kultura przeworska, okres wpływów rzymskich – faza C2 - C3), osada (średniowiecze XIV – XV w.)	
Januszkowice	12	Ślad osadnictwa (pradzieje), osada (średniowiecze XIII – XIV w.)	
Januszkowice	13	Osada (średniowiecze XIV – XV w.)	
Januszkowice	14	Ślady osadnictwa (epoka kamienia, neolit), osady (pradzieje, średniowiecze XIII – XIV w.)	
Januszkowice	15	Osada (średniowiecze XIV – XV w.)	
Januszkowice	17	Ślady osadnictwa (kultura przeworska, mezolit, okres wpływów rzymskich), osada (średniowiecze XIII – XV w.)	
Januszkowice	18	Osady (kultura przeworska, okres wpływów rzymskich, średniowiecze XIII – XIV w.)	
Januszkowice	19	Osada (średniowiecze XIV – XV w.), ślad osadnictwa (pradzieje)	
Januszkowice	20	Osada (średniowiecze XIV – XV w.)	
Januszkowice	21	Ślad osadnictwa (pradzieje), osada (średniowiecze XIII – XIV w.)	
Januszkowice	22	Osada (kultura łużycka, epoka brązu), ślad osadnictwa (średniowiecze XIII – XIV w.)	

Januszkowice	23	Ślad osadnictwa (pradzieje), osada (średniowiecze XIII – XIV w.)	
Januszkowice	24	Ślad osadnictwa (pradzieje), osady (kultura przeworska, okres rzymski, średniowiecze XIII – XIV w.)	
Januszkowice	25	Osada (neolit), ślad osadnictwa (kultura przeworska), punkt osadniczy (wczesne średniowiecze)	
Januszkowice	26	Punkty osadnicze (średniowiecze)	Brak dokładnej lokalizacji

Potwierdzone w terenie stanowiska archeologiczne należy otoczyć szczególną opieką, inwestycje w obszarze stanowiska lub bezpośrednio przy nim są dozwolone pod warunkiem przeprowadzenia badań archeologicznych.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych ustala się:

- wszelkie inwestycje powinny być w miarę możliwości lokalizowane poza stanowiskami archeologicznymi;
- obowiązek pierwszeństwa działań związanych z ochroną stanowisk archeologicznych wobec wszelkich przedsięwzięć budowlanych i ziemnych (budów, robót instalacyjnych, gazociągów, wodociągów, kabli energetycznych i telefonicznych, rowów melioracyjnych, tworzenie nowych wyrobisk kruszywa i składowisk odpadów oraz innych prac ziemnych),
- obowiązek prowadzenia pod nadzorem archeologicznym wszelkich prac ziemnych w obrębie stanowiska archeologicznego oraz w jego otoczeniu,
- zakaz naruszania stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej (grodziska, kurhany, wały itp.),
- stosowanie wymogów wynikających z przepisów odrębnych przy każdorazowym znalezisku archeologicznym

VII. Zasady ochrony Zabytków

Na obszarze miasta i gminy Zdzeszowice ochronie kulturowej na podstawie przepisów odrębnych podlegają:

- a) obiekty i obszary zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa opolskiego;
- b) stanowiska archeologiczne wpisane do spisu zabytków województwa opolskiego;
- c) zabytki znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków.

Rejestr zabytków oraz wykaz obiektów objętych ochroną konserwatorską podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnieniom.

Ustala się następujące zasady ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków i podlegających ochronie konserwatorskiej na terenie gminy Zdzeszowice:

- wszystkie działania związane z obiektami wpisanymi do rejestru zabytków lub znajdującymi się w strefach ochrony konserwatorskiej w tym zmiany funkcji i przeznaczenia wymagają uzyskania zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- parki wpisane do rejestru zabytków i podlegające ochronie konserwatorskiej muszą być użytkowane przez użytkownika w sposób wykluczający ich dewastację;
- na terenie parków wpisanych do rejestru zabytków wprowadza się zakaz wyrębu oraz dokonywania nowych nasadzeń drzew bez zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać restauracji i modernizacji z zachowaniem obecnej i projektowanej funkcji do wartości obiektu.
- nowa zabudowa w sąsiedztwie obiektów zabytkowych winna być dostosowana do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie rozplanowania, skali i bryły zabudowy przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej oraz nawiązywać formami współczesnymi do lokalnej tradycji architektonicznej. Nie może ona dominować nad zabudową historyczną, wszelka działalność inwestycyjna musi uwzględniać istniejące już związki przestrzenne i planistyczne;
- na terenie cmentarza należy prowadzić działania zmierzające do zachowania nagrobków. Dla terenów przylegających do granic cmentarza należy przyjąć zasadę zagospodarowania zapewniającą właściwą jego ekspozycję.

W przypadku obiektów archeologicznych wszelkie działania prowadzi się w obrębie następujących stref:

- strefa „W” - obejmująca stanowiskiem i obiekty wpisane do rejestru zabytków z przeznaczeniem do trwałego zachowania wraz z krajobrazem kulturowym, którego część stanowią. Wszelka działalność inwestycyjna w obrębie strefy podlega uzgodnieniu z opolskim wojewódzkim konserwatorem zabytków na etapie planowania, projektowania i wykonawstwa i jest podporządkowana wytycznym OWKZ

- strefa archeologicznej – strefa archeologicznej ochrony konserwatorskiej obejmująca stanowisko lub stanowiska archeologiczne (ślady osadnictwa, osady, cmentarzyska, stanowiska produkcyjne) zdefiniowane w art. 3 pkt. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) i objęte ochroną prawną na podstawie art. 6 ust. 1 pkt. 3 tej ustawy, znane z badań Archeologicznego Zdjęcia Polski, danych bibliograficznych i archiwalnych oraz inspekcji terenowych. Zasięg strefy został określony wraz z zakresem potencjalnego oddziaływania odnotowanych w terenie faktów osadniczych na krajobraz kulturowy. Strefa wprowadza zakaz dewastacji terenu poprzez wybiórkę piasku i analogiczne formy zmiany ukształtowania. Wszelka działalność inwestycyjna w obrębie strefy podlega uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na etapie planowania, projektowania i wykonawstwa i jest podporządkowana wytycznym OWKZ

VIII. Główne cele i zadania polityki gminnej związane z ochroną zabytków.

- 1) bieżące uaktualnianie gminnej ewidencji zabytków wynikające ze zmiany stanu faktycznego;
- 2) uzupełnianie kart ewidencyjnych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną;
- 3) udostępnianie informacji o zabytkach z terenu gminy Zdieszowice w postaci papierowych kart ewidencyjnych jak i na stronach internetowych w wersji elektronicznej;
- 4) objęcie ochroną konserwatorską w MPZP wszystkich obiektów ujętych w GEZ;
- 5) okresowe przeglądy stanu zachowania i sposobu wykorzystania zabytków w gminie Zdieszowice oraz egzekwować zapisy zawarte w MPZP;
- 6) wykorzystanie zasobów zabytkowych i walorów kulturowo- przyrodniczo - historycznych gminy;
- 7) działalność promocyjna, edukacyjna i kulturalna zwiększająca świadomość mieszkańców oraz gości np. poprzez zamieszczanie danych o zabytkach w broszurach gminy;
- 8) pomoc Grupom Odnowy Wsi z terenu gminy Zdieszowice w inwentaryzowaniu i utrwalaniu zasobów zabytkowych na terenie ich miejscowości;
- 9) włączanie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy;
- 10) podejmowanie rozwiązań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i inwestycyjnych;
- 11) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- 12) uwzględnienie wydatków na ochronę zabytków w budżecie gminy;
- 13) dotacje z budżetu gminy na prace konserwatorskie i restauratorskie przy najcenniejszych zabytkach wpisanych do rejestru zabytków;
- 14) promocja dziedzictwa kulturowego zwłaszcza zabytków w rozwój turystyki;
- 15) wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 16) rozpowszechnianie informacji na temat obiektów ujętych w GEZ;

Realizowane kierunki działania skupiają się na następujących priorytetach:

- dbałość o obiekty sakralne jak również obiekty pałacowe poprzez udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków
- podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego Gminy Zdieszowice

IX. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Rada Miejska w uchwale budżetowej określa wysokość środków przeznaczonych na dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie gminy Zdieszowice. Wydatkowanie środków odbywa się zgodnie z uchwałą Nr LII/333/06 Rady Miejskiej w Zdieszowicach z dnia 12 września 2006 r. w sprawie dotacji na prace konserwatorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Zgodnie z w/w uchwałą dotacje z budżetu gminy Zdzeszowice mogą być udzielane podmiotom niezaliczonym do sektora finansów publicznych i nie działających w celu osiągnięcia zysku, posiadających tytuł prawny do zabytku:

- usytuowanego na terenie gminy Zdzeszowice;
- wpisanego do rejestru zabytków;
- ogólnodostępnego dla mieszkańców i turystów.

Uchwała również określa na jakie prace przy zabytku może być przeznaczona dotacja i w jakim czasie należy ją wykorzystać. Dotacja może być udzielona w wysokości 50 % nakładów koniecznych do wykonania prac lub robót przy zabytku.

W przypadku, gdy trzeba niezwłocznie podjąć prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku dotacja może być udzielona w wysokości 100 % nakładów koniecznych do wykonania.

Pozyskiwanie funduszy pomocowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami.

Informacje o zasadach i kryteriach dotyczących możliwości pozyskiwania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami znajdują się na podanych poniżej stronach internetowych:

- www.mkidn.gov.pl
- www.wuozopole.pl
- www.nid.pl